

Membres corresponents

Robert I. Burns

(1921 - 22.11.2008)

El pare Robert Ignatius Burns, membre

corresponent adscrit a la Secció Històrico-Arqueològica, morí a la residència dels jesuïtes a Los Gatos, Califòrnia, el 22 de novembre de 2008. Havia estat traslladat a aquesta residència per a jesuïtes ancians el juliol de 2007, precisament a causa de la fragilitat de la seva salut, que no li permetia de continuar residint a la Universitat Loyola Marymount de Los Angeles, com ho havia fet durant molts anys.

Havia nascut a San Francisco, al mateix estat de Califòrnia, el 1921. A més dels estudis de teologia, lligats al seu ingrés a la Companyia de Jesús, realitzà dos doctorats en història, l'un a la Universitat de Friburg i l'altre a la Universitat Johns Hopkins (Baltimore). El primer d'aquests doctorats versà sobre els indis de l'Amèrica del Nord, un tema que no feia pas preveure la futura dedicació a l'estudi de l'edat mitjana europea i més concretament a la de la Corona catalanoaragonesa, bé que potser va influir en el seu interès per les fronteres, la convivència de diverses cultures i la colonització. Fa temps, el pare Batllori, un altre jesuïta il·lustre, em va explicar que ell li havia aconsellat que estudiés la història medieval catalana i li havia parlat de la riquesa de la documentació que conservem d'aquest període. Així, doncs, el seu segon doctorat versà sobre el rei Jaume I el Conqueridor i l'Església valenciana, amb l'objectiu d'analitzar com s'organitzava l'Església en un territori acabat de guanyar a l'islam. L'obra es publicà en anglès l'any 1967 i fou traduïda al castellà el 1982 i al català el 1993, amb el títol *El regne croat de València*, per l'editorial Tres i Quatre, de València, que ha editat la major part de les traduccions de les seves obres.

Des del moment que emprengué aquest estudi i els altres que seguiren, la seva presència fou habitual a la sala d'investigadors de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que llavors es trobava encara al Palau del Lloctinent, al carrer dels comtes de Barcelona. Era un home alt, de cabells rossos, bé que quan el vaig conèixer ja eren blanquinosos, d'ulls blaus i cara blanca i rosada. Tenia una aparença de persona tímida, però un cop tractat era molt agradable, molt educat i bona persona; no li recordo cap expressió de mal humor. Era un bon conversador i no li faltava el sentit de la ironia. Era molt metòdic i rigorós en la seva feina i tenia uns coneixements vastíssims. Parlava castellà, per bé que una mica peculiar, i no es llançà mai a parlar català, malgrat que l'entenia perfectament, ja que la seva feina ho exigia.

Des d'aquella primera obra que he mencionat, s'especialitzà completament en el regnat de Jaume I el Conqueridor i en la conquesta del regne de València, l'organització postconquesta i molt particularment la situació de la població islàmica que romangué al país sota domini cristià. Els llibres més destacats, que esmento pel títol de la traducció catalana, són: *L'islam sota els croats*; *Colonialisme medieval: Explotació postcroada de la València islàmica*; *El regne croat de València, un país de frontera al segle XIII*; *Jaume I i els valencians del segle XIII*; *Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, etcètera. Amb la finalitat d'integrar els estudiosos nord-americans especialitzats en la Corona catalanoaragonesa i en la de Castella, coordinà l'obra *Los mundos de Alfonso el Sabio y Jaime I el Conquistador, razón y fuerza en la Edad Media*, originalment publicada en anglès, que ens presenta dos mons paral·lels en el temps. Col·laborà en obres col·lectives com ara la *Història del País Valencià*, d'Edicions 62; als congressos de la Corona d'Aragó, i a nombroses revistes, a l'*Anuario de Estudios Medievales*, revista de la qual era assessor, a *Sharq al-Andalus: Estudios Árabes*, la revista fundada per Mikel de Epalza, que també ha mort recentment i que era molt amic seu. Publicà també a *Estudis Castellonencs*, a *L'Espill*, a *Medievalia*, a més a més de revistes nord-americanes, com *Speculum*, *Viator*, *The American Historical Review* o *Catholic Historical Review*, i europees, com els *Annales*, *Medieval Encounters* i d'altres. També col·laborà a molts homenatges a col·legues i ell, al seu torn, fou homenatjat en els dos volums titulats *Iberia and the Mediterranean World of the Middle Ages: Studies in honor of Robert I. Burns S. J.* (edició a cura de Larry J. Simon. Leiden; Nova York; Colònia: Brill, 1996).

Darrerament, concentrà la major part del seu treball i del seu temps a preparar i publicar el *Diplomatari del regne croat de València: Els documents registrats de Jaume I el Conqueridor, 1257-1276*, on ha editat la documentació dels registres de cancelleria referents al regne de València. N'han sortit quatre volums, només dos dels quals han estat traduïts al català. La prossecció de la traducció del *Diplomatari* sembla que ha quedat compromesa per la interrupció del suport institucional, cosa ben trista per a una obra d'aquesta categoria.

Els darrers mesos de la seva vida, malgrat que es trobava dèbil i que hi veia poc, treballava encara un parell d'hores diàries, a la infermeria de la residència, per acabar el cinquè i darrer volum del *Diplomatari*. El preocupava que la mort el sorprengués abans d'acabar la seva obra magna i segurament aquest desig de culminar-la l'ajudà a sobreviure els darrers mesos de la seva vida. Pogué completar-la, però va morir quan ja corregia les proves. Abans, m'havia fet enviar un avís que rebria el llibre per tal de fer-ne la ressenya. Sempre organitzava i preveia tots els detalls de les seves publicacions.

Durant molt de temps compaginà l'obra de recerca amb l'ensenyament universitari, a la Universitat de San Francisco, a la Universitat Gregoriana de Roma i a la Universitat de Califòrnia a Los Angeles des del 1967, on es traslladà perquè a la de Sant Francisco no hi havia doctorat en història medieval. Es jubilà en aquesta darrera universitat el 1991, però encara continuà algunes activitats docents, com a emèrit, durant uns quants anys. Havia format una biblioteca especialitzada en la nostra història medieval en una mena de fundació al seu càrrec, que podia ser utilitzada pels estudiosos nord-americans. Ara aquesta biblioteca ha passat a la Universitat de Los Angeles.

La seva obra, ingent i admirable, ha merescut nombrosos honors i premis: fou nomenat doctor *honoris causa* de la Universitat de València l'any 1985 i de nou universitats americanes: Gonzaga (1968), Marquette (1977), Loyola, Chicago (1976), Georgetown (1982), Boston College (1982), San Francisco (1983), Fordham i Nova York (1984). Obtingué el Premi de la Crítica Serra d'Or el 1982 i, el mateix any, el Premi Catalònia de l'Institut d'Estudis Catalans, d'on fou membre corresponent des del 1996, el Premi Internacional Ramon Llull el 1988 i la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya el 1989. També li foren concedits diversos premis americans com el de la Catholic Historical Association, el de l'American Historical Association i el de la Medieval Academy of America.

La seva obra ha tingut i continuarà tenint en el futur una gran importància per la seva extraordinària aportació al coneixement d'una època fonamental en la consolidació i l'expansió de la monarquia catalanoaragonesa. Ha mort mentre nosaltres, a l'Institut d'Estudis Catalans, celebràvem el vuitè centenari del naixement de Jaume I amb nombrosos congressos en els quals hauríem desitjat la seva presència i la seva col·laboració, sempre intel·ligent i innovadora. Ens deixa el llegat d'un gran conjunt d'obra escrita sobre la nostra història i un altre llegat menys tangible però també important de transmissió dels seus coneixements a través de la formació de deixebles i la propagació de temes del nostre passat entre els estudiosos nord-americans. Sempre el tindrem present en el nostre record.

Text llegit per la senyora M. Teresa Ferrer en el Ple del dia 15 de desembre de 2008